

הלכות ברכות פרק ו

פרק ו נטילת ידים

מצוות נטילת ידים

א.

כל האוכל הפת שמברכין עליה המוציא, צריך נטילת ידים תחילה וסוף.
אף על פי שהיא פת חולין,
ואף על פי שאין ידיו מלוכלכות,
ואינו יודע להם טומאה - לא יאכל עד שיטול שתי ידיו.
וכן כל דבר שטיבולו במשקין צריך נטילת ידים תחילה:

ב.

כל הנוטל ידיו, בין לאכילה בין לקריית שמע בין לתפילה, מברך בתחילה,
אשר קידשנו במצוותיו וציונו על נטילת ידים.
שזו מצות חכמים היא, שנצטוינו בתורה לשמוע מהן, שנאמר "על פי התורה
אשר יורוך" וכו' (דברים י"ז:א').
ומים אחרונים - אין מברכין עליהן, שאין אלא מפני הסכנה, ולפיכך חייב
אדם להיזהר בהן יתר:

נטילת ידיים בין תבשיל לתבשיל, רשות, רצה נוטל רצה אינו נוטל.
 ופירות של חולין אינן צריכין נטילת ידיים לא בתחילה ולא בסוף, וכל הנוטל
 ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח:

כל את המלח - צריך נטילת ידיים באחרונה, שמא יש בו מלח סדומית, או
 מלח שטבעו כטבע מלח סדומית, ויעביר ידיו על עיניו, וייסמא.
 ומפני זה חייבו לנטול ידיים בסוף כל סעודה, מפני המלח.
 ובמחנה פטורין מנטילת ידיים בתחילה, מפני שהן טרודין במלחמה, וחייבין
 באחרונה, מפני הסכנה:

כללי נטילת ידיים

עד היכן היא נטילת ידיים? עד הפרק.
 וכמה שיעור המים? רביעית לכל שתי ידיים.
 וכל שחוצץ בטבילה - חוצץ בנטילת ידיים.
 וכל העולה למידת המקוה - עולה לשיעור רביעית:

כל הצריך נטילת ידיים, אם הטביל ידיו במי מקוה - אינו צריך דבר אחר.
 ואם הטבילן במים שאין בהן שיעור מקוה, או במים שאובין שבקרקע - לא
 עשה כלום, שאין המים השאובין מטהרין את הידים אלא בנטילה:

ז.

כל הנוטל ידיו צריך להיזהר בארבעה דברים,

- במים עצמן - שלא יהו פסולין לנטילת ידיים,
- ובשיעור - שיהא בהן רביעית לכל שתי ידיים,
- ובכלי - שיהיו המים שנוטלין בהן בכלי,
- ובנוטל - שיהיו המים באים מכוח נותן:

במים עצמם

ח.

ארבעה דברים פוסלין את המים,

- שינוי מראה,
- וגילוי,
- ועשיית מלאכה בהן,
- והפסד המונע את הבהמה מלשתות מהן.

שינוי מראה

כיצד? מים שנשתנו מראיהן, בין בכלים בין בקרקעות, בין מחמת דבר שנפל לתוכן בין מחמת מקומן, הרי אלו פסולין.

גילוי

וכן אם נתגלו גילוי האוסר אותן מן השתייה, נפסלו לנטילת ידיים:

כל מים שנעשה בהן מלאכה, נעשו שופכין, ופסולים לנטילת ידים.
 כיצד, מים שאובין שהדיח בהן כלים או ששרה בהן פיתו וכיוצא בזה, בין בכלים בין בקרקעות - פסולין לנטילת ידים.
 הדיח בהן כלים מודחין או חדשים - לא פסולין.
 מים שהנחתום מטביל בהן את הכעכין - פסולין.
 ושהוא חופן מהן בשעת לישה - כשרים, שהמים שבחפניו הם שנעשו בהן מלאכה, אבל המים שחפן מהן הרי הן בכשרותן:

נפסלו

י.

כל מים שנפסלו משתיית הכלב, כגון שהיו מרים או מלוחין או עכורין או ריחן רע, עד שלא ישתה אותן הכלב,
 בכלים - פסולין לנטילת ידים,
 ובקרקעות - כשרים להטביל בהן.
 חמי טבריה, במקומן - מטבילין בהן את הידים,
 אבל אם נטל מהן בכלי, או שהפליג מהן אמה למקום אחר, אין נוטלין מהן לא ראשונים ולא אחרונים, מפני שאינן ראויין לשתיית הבהמה:

שיעור

י.

יש לנוטל ליתן על ידיו מעט מעט עד שיתן כשיעור, ואם נתן הרביעית כולה בשטיפה אחת - כשר.

נוטלין ארבעה חמישה זה בצד זה, או יד זה על גבי יד זה, בשטיפה אחת, ובלבד שירפו ידיהם כדי שיבוא ביניהן המים, ויהיה באותה השטיפה כדי רביעית לכל אחד ואחד:

כלי

יא.

אין נותנין לידים לא בדפנות הכלים, ולא בשולי המחץ, ולא בחרסים, ולא במגופת החבית.

ואם תיקן המגופה לנטילה - נוטלין ממנה לידים.

וכן החמת שתיקנה, נותנין בה לידים.

אבל שק וקופה, אף על פי שתיקנו, אין נותנין מהן לידים.

ולא יתן לחבירו בחפניו, שאין חפניו כלי.

וכלים שנשברו שבירה המטהרת אותם מידי טומאה, אין נותנין בהן לידים, מפני שהן שברי כלים:

יב.

בכל הכלים נוטלין לידים, אפילו כלי גללים וכלי אדמה, והוא שיהיו שלמים. כלי שאינו מחזיק רביעית, או שאין בו רביעית, אין נותנין ממנו לידים:

הנוטל

יג.

הכל כשרים ליתן לידים, אפילו חרש שוטה וקטן.

אם אין שם אחר - מניח הכלי בין ברכיו וצק על ידיו, או יטה החבית על ידיו ויטול, או נוטל ידו אחת וצק בזו על זו, וחוזר וצק בראשונה על השניה. והקוף נוטל לידים:

יד.

השוקת שדולה האדם בידו או בגלגל ונותן לתוכה, והמים נמשכין ממנה באמה והולכין ומשקין הירקות או הבהמה, והניח ידיו בשוקת ועברו המים ושטפו על ידיו - לא עלתה לו נטילה, שהרי אין כאן נותן על ידיו. ואם היו ידיו קרובות לשפיכת הדלי, עד שנמצאו המים שטפו על ידיו מכוח נתינת האדם - עלתה לו נטילה:

טו.

מים שנסתפק לו אם נעשה בהן מלאכה או לא נעשה, אם יש בהן כשיעור או שאין בהן, אם הם טהורים או טמאים, ספק נטל ידיו ספק לא נטל - ספיקו טהור, שכל ספק שבטהרת הידים טהור:

ג' חילוקים בין מים ראשונים לאחרונים

טז.

מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה, שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזור ויטמאו את הידים,

ואחרונים צריך שישפיל ידיו למטה, כדי שיצא כל כוח המלח שעל ידיו.

מים ראשונים ניטלין בין על גבי כלי בין על גבי קרקע,

ואחרונים אינן ניטלין על גבי קרקע.

מים ראשונים בין בחמי האור בין בצונן,

אחרונים אין ניטלין בחמין.

והוא שיהיו חמין שהיד סולדת בהן, מפני שאין מעבירין את הזוהמה, שאינו יכול לפשפש בהן, אבל אם היו פושרין, נוטלין מהן באחרונה:

התנה כל היום

יז.

נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהן לכל היום, ואינו צריך ליטול ידיו לכל אכילה ואכילה. והוא שלא הסיח דעתו מהן, אבל אם הסיח דעתו, צריך ליטול ידיו בכל עת שצריך נטילה:

יח.

לט אדם את ידיו במפה, ואוכל בהן פת, או דבר שטיבולו במשקין, אף על פי שלא נטל ידיו.

המאכיל לאחרים, אינו צריך נטילת ידים,

והאוכל, צריך נטילת ידים ואף על פי שאינו נוגע במאכל, אלא אחר הוא המאכילו.

והוא הדין לאוכל במגרפה, שצריך נטילת ידים:

יט.

אסור להאכיל למי שלא נטל ידיו, אף על פי שהוא נותן לתוך פיו. ואסור לזלזל בנטילת ידים, וציווי הרבה ציוו חכמים על נטילת ידים, והזהירו על הדבר. אפילו אין לו מים אלא כדי לשתות, נוטל ידיו במקצתן, ואחר כך אוכל, ושותה מקצתן:

כ.

צריך אדם לנגב את ידיו ואחר כך יאכל, וכל האוכל בלא ניגוב ידים כאוכל לחם טמא. וכל הנוטל ידיו באחרונה - מנגב ואחר כך מברך.

ותכף לנטילת ידיים ברכת המזון, ולא יפסיק ביניהן בדבר אחר. אפילו
לשתות מים אחר שנוטל ידיו באחרונה אסור, עד שיברך ברכת המזון: